

JAG DRÖMMER OM FOLKHÖGSKOLAN (en följetong)

Stewe Claeson

Kapitel 13 Att sakna verktyg

Jag drömmer om...

Ja kära nån, det känns som att påbörja en "ny säsong" av någon TV-såpa, och kanske borde jag rikta in mig på den där slutpunkten någon gång. Men gång efter annan, trots att det redan är ett antal år sedan jag faktiskt gick i pension, står jag där i alla fall och rycker i dörrarna till folkhögskolor jag passerar. Och allt som oftast när kvällarna blir sena, tar jag ned någon jubileumsskrift ur folkbildningshyllorna i mitt bibliotek. Och jag öppnar med samma nyfikenhet det senaste numret av någon av de folkhögskoletidskrifter jag prenumererar på.

Och medan jag minns det: om ni inte har tillgång till den norska tidskriften, Folkehøgskolen, så försök att få tag på den. Sedan något år har den tidskriften en serie om pedagogik i folkhögskolan med artiklar och intervjuer, och intressanta genomgångar av undervisningsteorier och ny pedagogisk litteratur, vilket gör tidskriften till ett måste för den som intresserar sig för skoleslaget. Några av dessa pedagogiska idéartiklar har överraskat mig och gjort mig sur och ledsen över att inte längre ha en "verktygslåda", inte längre en skola, eller ens en kurs där jag skulle kunna sätta nya idéer i arbete.

Att bli överraskad betyder att man möter något man tycker sig känna väl till, men plötsligt får se från en ny vinkel. Det välkända visar sig kunna användas på nytt och i nya sammanhang. Men idag blir överraskningarna allt mindre överraskande för snart sagt allt handlar om mottagandet av de enorma mängderna asylsökande och flyktingar från flera oroshärdar i världen. Ett besök nyligen

på fyra folkhögskolor visar just detta; alla är upptagna av att man får nya grupper att hantera, att delar av internaten skall användas i Migrationsverkets regi, att en del kurser inte egentligen kan ses som folkhögskolekurser utan som ett slags uppehållande försvar, för att inte säga förvar. Och allt prat om folkhögskolans dokumenterade förmåga att hantera främlingar, invandrare, nya grupper, möter nu en skrämmande och obegriplig verklighet där det annorlunda, det oliktankande blir så påtagligt att det ställer allt det där ståtliga och självgodade vi vid festtalen tar munnen full av inför högst konkreta prov. Jag kan inte se annat än att folkhögskolan som idé och pedagogik under något år framåt kommer att utmanas till bristningsgränsen.

Det hade nu – med tanke på ett sådant där fint nummer av den ovan nämnda Folkehøgskolen – varit roligt att skriva ett helt 'drömkapitel' om hur överraskande glad jag blev när jag läste hur Inge Eidsvåg, tidigare rektor på Nansens skolen, visar hur Alf Prøysen kan användas i undervisningen, och då gäller det inte att lära sig sjunga hans visor, nej Inge Eidsvåg skriver om att Prøysens texter är som gjorda för folkhögskolans samtal om tillvaron, om mänskliga villkor, dvs om livet, att de fungerar som sådana historier man måste kunna berätta om man vill vara folkhögskollärare (för att prata med Fredrik Christiansen): kan man berätta tjugofem historier har man material för en hel vinterkurs. Men det skall vara riktiga historier, med folk i och verklighet. Underlag för verkliga samtal, inte för flams och fniss. Det låter som de myter Den Gamle menade måste vara botten i ett liv-givande samtal.

"I say – the future is a serious matter - "

Lord Byron
förordet till 'Don Juan'

Och så tränger sig den faktiska verkligheten på. Författaren Ola Larsmo skriver i ett brev till medlemmarna i svenska PEN att han för en tid sedan blev tillfrågad vilken berättelse som skakat om honom mest. Det är ju berättelser vi använder, eller hur, när vi vill förklara eller resonera om världen med kursdeltagarna. Men nu gällde det inte, säger Larsmo, något han läst, utan en muntlig berättelse, ett nära och direkt möte med någon som berättar något, bara för honom. Och han erinrade sig något han nyligen på en regnig gata i Canada varit med om, ett samtal med en eritreansk medlem av PEN. Denne hade plötsligt berättat, lugnt och sakligt, att hans syster från en i Medelhavet sjunkande båt hade ringt på mobiltelefonen till familjen i Eritrea för att ta adjö av de sina.

Var och en av oss kan ju fundera över hur en sådan berättelse skulle kunna användas i en folkhögskolegrupp.

En ung uruguayansk poet flydde undan förföljelserna i början av 70-talet; hon skrev sedan en bok i exil i Spanien där man kan läsa, i min snabba översättning: "Om inte exil vore en sådan fruktansvärd mänsklig erfarenhet skulle det kunna vara en litterär genre." Ja, sannerligen, mängden skildringar av exilens vända är snart oöverskådlig. Och vad, veteranvänner, vad kommer att hända om femton, tjugio år, när hela denna obegripliga mänskliga tsunami av flyende orkar sätta sig ned och beskriva sina liv. I exil.

Och i dessa dagar bekymrar vi oss över om vi får in tillräckligt av Migrationsverket för att kunna "avstå" ett helt elevhem...

Ett av mina sista år på Nordiska hade vi i en skrivarkurs långa samtal om hur man kunde uppfatta

sina liv, sina personliga liv, hur det ändrade sig allteftersom vi blev äldre, hur frågor om livets mening, om barn eller föräldrar, om döden, om dagarnas enahanda eller deras överraskande fullhet. Skrivandet skall ju helst handla om väsentligheter. Jag läste den gången högt ur en fruktansvärd bok som jag emellanåt läste ur för att få perspektiv på det jag tyckte var besvärligt eller svårt. Jag läste i samma slarviga direktöversättning som jag var mäktig ur de brev som unga italienska partisaner skrev hem timmarna innan de skulle skjutas mot någon garageport. Boken har kommit i många upplagor, men

mig veterligt finns den ännu inte på svenska: *Lettere di condannati a morte della Resistenza italiana*, (den kom ut 1952 men kommer hela tiden i nya upplagor, min är från 2002). "Man står i begrepp att avrätta mig, men jag ber dig och likaså alla övriga i familjen att inte förtvivla över att jag går bort. Var lugna och allvarliga i det ni företar er, som jag är i detta ögonblick. Er käre Matteo."

Livet, det verkliga livet, är större än att lära sig sätta kommat rätt i en text. Och allvarligare. Och jag skrev nyss att jag är sur och ledsen. Över att inte ha tillgång till en verktygslåda. Till en skola,

till möjligheten att bereda plats för de människors erfarenheter som vi en gång kommer att beskriva som obegripliga, fruktansvärda, outhärdliga. Människor som just när du läser detta försöker hitta en smörgås vid Makedoniens stängsel.

Och en skola för att visa att folkbildningsforskaren Shamal Kaveh inte får ha rätt när han i en ny spännande folkbildningsbok, *Svenska bildningstraditioner* (red A Burman & P Sundgren, 2012), skriver på sid 124 "Det är med andra ord inte en lätt uppgift att förena bildning och demokrati." Men det leder, som ni märker, till ännu ett kapitel.